

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
7217-09

meddelad i Stockholm den 20 maj 2011

KLAGANDE

AA

Ombud: BB
LO-TCO Rättsskydd AB
Box 1155
111 81 Stockholm

MOTPART

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 19 oktober 2009 i mål nr 6311-06, se bilaga

SAKEN

Arbetskadeförsäkring

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med bifall till överklagandet upphäver Högsta förvaltningsdomstolen kammarrättens dom och fastställer länsrättens domslut.

Dok.Id 105617

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer länsrättens dom.

Försäkringskassan bestrider bifall till överklagandet.

Vad AA anför

Kammarrätten har i sin bedömning inte tagit hänsyn till den olycksfallsliknande händelse som inträffade i december 2001. Kammarrättens sakkunnige professor CC uppger att inget olycksfallsmoment förekommit. Av särskild betydelse i målet är elektrikerns arbetsställningar med armarna statiskt och mycket högt hållna under större delen av arbetsdagen, det trauma han råkade ut för i december 2001 samt den omständigheten att besvären cirka ett halvår härefter utlöstes efter några veckors synnerligen intensivt arbete. Förutom traumat har tre riskfaktorer funnits i arbetet; belastande nackarbetsställning, hög fysisk armbelastning och stress. CC anser att exponeringstiden varit för kort då AA har arbetat endast fyra och ett halvt år i yrket. Enligt Hagberg/Styfs artikel som CC refererar till är emellertid tolv månaders exponering för två skadliga faktorer tillräckligt för att skadlig inverkan ska anses föreligga.

Lagstiftarens intentioner med 2002 års ändring av bevisregeln i 2 kap. 1 § lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF, var bl.a. att det – för att en belastningsskada ska godkännas som arbetsskada – inte skulle krävas full vetenskaplig bevisning för att en viss faktor i arbetet är skadlig. Enligt motivuttalanden skulle resultat eller rön från mer omstridda eller allmänt ifrågasatta medicinska studier även fortsättningsvis anses otillräckliga vid bevisvärderingen. Däremot skulle skador som på goda medicinska grunder antagits ha sitt ursprung i faktorer i arbetsmiljön omfattas av försäkringen (prop. 2001/02:81 s. 42). De nya reglerna förutsattes medföra att sjukdomar som dittills bedömts med stor restriktivitet, exempelvis muskuloskeletala sjukdomar, i större utsträckning skulle omfattas av arbetsskadeförsäkringen. Enligt Arbete och Hälsa

Mål nr
7217-09

2001:12 (s. 137 f.) finns måttligt stark vetenskaplig evidens för att repetitivt och statiskt arbete med armarna lyfta mer än 60 grader orsakar ospecifik skuldersmärta (myalgi). Detta är inte omstridda eller allmänt ifrågasatta forskningsresultat.

I underinstanserna har fyra experter inom arbets- och miljömedicin och tre ortopedspecialister bedömt att AAs skada är en arbetsskada. Härutöver har nu ytterligare två ortopedspecialister (professor DD och docent EE) bedömt att övervägande skäl talar för ett samband mellan faktorer i AAs arbete och de besvär som sätter ned hans funktionsförmåga. CCs utlåtande är behäftat med brister och får anses ha ett lägre bevisvärde. I sitt första utlåtande till kammarrätten tillämpade han dessutom fel bevisregel.

Vad Försäkringskassan anför

Den beskrivna händelsen i december 2001 är inte att betrakta som ett olycksfall i arbetsskadelagstiftningens mening. Försäkringskassan uppfattade det, inför sitt beslut, inte så att AA ansåg att denna incident var orsaken till besvären. Snarare sågs det som ett exempel på påfrestande moment som han utfört i sitt arbete. Även om denna händelse skulle betraktas som ett olycksfall i arbetet kan det inte anses att samband föreligger mellan denna händelse och senare sjukdomsbesvär.

I målet rör det sig om en ganska kort tid i ett arbete som innehållit för axlarna påfrestande statiska moment men också varit rörligt och relativt varierande. AAs sjukdomsbesvär och diagnoser har också, som CC framhållit, varierat över tiden och periodvis haft påtagliga inslag av trötthet, stresskänslighet, koncentrationssvårigheter och huvudvärk. Huvuddiagnosen föreföll CC vara myalgi-muskelvärk som är ett ospecifikt värtillstånd.

Av lagens förarbeten (prop. 2001/02:81 s. 42) framgår att det för att ett arbete ska anses skadligt krävs att det föreligger en väl utbredd uppfattning bland läkare med relevanta specialistkunskaper att skadlighet föreligger. Frågan har bedömts av flera medicinskt sakkunniga. Deras uppfattning går isär på ett sådant sätt att det

inte kan anses föreligga en tillräckligt väl utbredd uppfattning för att anse att arbetet varit skadligt. AAs sjukdomsbesvär ska därför inte godkännas som arbetsskada.

Ny bevisning i Högsta förvaltningsdomstolen

AA inger och åberopar utlåtanden från professor DD, specialist i ortopedi och allmän kirurgi (daterade den 31 juli och den 4 november 2010), docent EE, specialist i ortopedi (daterade den 4 juli och den 24 oktober 2010) och doktor FF, specialist i ortopedi (daterat den 5 december 2010).

Försäkringskassan inger och åberopar yttranden från sin försäkringsmedicinska rådgivare professor GG, specialist och professor i ortopedi (daterade den 11 oktober 2010 och den 10 januari 2011).

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Lagtext, förarbeten och rättspraxis

Enligt 37 § första stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) får bevis som en klagande åberopar först i Högsta förvaltningsdomstolen beaktas endast om det föreligger särskilda skäl.

En arbetsskada är en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. En skada ska anses ha uppkommit av sådan orsak om övervägande skäl talar för det. Detta föreskrevs i 2 kap. 1 § första stycket LAF. Den lagen har upphävts men är tillämplig i målet enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken, SFP. En regel av samma innehåll som i 2 kap. 1 § första stycket LAF finns nu i 39 kap. 3 § socialförsäkringsbalken, SFB. Bevisregeln i 2 kap. 1 § första stycket LAF hade ändrats med ikraftträdande den 1 juli 2002. Enligt 4 kap. 42 § SFP ska bestämmelsen i dess äldre lydelse fortfarande tillämpas i fråga om arbetsskador som har inträffat före den dagen.

I 2 kap. 4 § LAF föreskrevs att en skada till följd av annan skadlig inverkan än olycksfall anses ha inträffat den dag då skadan visade sig. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 39 kap. 8 § andra stycket SFB.

Före ändringen av bevisregeln år 2002 skulle bedömningen av om någon drabbats av en arbetsskada göras i två led. I det första ledet prövades om den försäkrade hade varit utsatt för skadlig inverkan i arbetet. Beviskravet i detta led var *hög grad av sannolikhet*. I det andra ledet gjordes en bedömning av sambandet mellan den skadliga inverkan och den försäkrades skada. Beviskravet här var att det skulle föreligga *övervägande skäl* för samband.

I förarbetena till 2002 års reglering uttalas bl.a. att förändringen av beviskravet innebar en viss uppmjukning i kraven på visad skadlighet och att prövningen av om det föreligger en arbetsskada ska grundas på en helhetsbedömning. Syftet med lättningen i beviskravet var att även skador som på goda medicinska grunder kan antas ha sitt ursprung i faktorer i arbetsmiljön ska kunna omfattas av arbetsskadeförsäkringen. Resultat eller rön från omstridda eller allmänt ifrågasatta medicinska studier kan normalt inte anses tillräckligt. En väl utbredd uppfattning bland läkare med relevanta specialistkunskaper borde däremot kunna läggas till grund för att skadlighet föreligger även om det inte finns fullständig enighet inom läkarkåren som helhet. Förekommer det att läkarna i ett ärende redovisat olika uppfattning fick deras yttranden vägas mot varandra. Övervägande skäl avsågs betyda detsamma som övervägande sannolikhet. I tveksamma fall ska en arbetsskada anses föreligga om de skäl som talar för orsakssamband vid en samlad bedömning väger tyngre än de skäl som talar emot ett sådant samband. Vid lika tyngd eller om skälen emot väger över blir resultatet det motsatta (prop. 2001/02:81 s. 40 ff. och s. 102).

Vid sin prövning av förslaget till nytt beviskrav underströk Lagrådet att lagtillämpningen, om den inte skulle präglas av alltför stor skönsmässighet, genomgående bör bygga på vetenskapligt väl grundade kunskaper.

Mål nr
7217-09

Regeringen instämde i den uppfattningen och framhöll att det ska finnas en vetenskapligt förankrad medicinsk grund för bedömningen om skadlighet i arbetet, men att det inte bör krävas ”full vetenskaplig bevisning” (a. prop. s. 42 f.).

Högsta förvaltningsdomstolen har i RÅ 2010 ref. 36, som gällde ett trafikolycksfall, uttalat att en rad olika faktorer måste vägas in vid sambandsbedömningen, t.ex. hälsotillståndet före olyckan, graden av våld eller trauma vid olyckan, symtomdebut i anslutning till olyckan, kontinuitet i besvären och konkurrerande skadeorsaker. I RÅ 2010 ref. 101, som gällde utmattningssyndrom, uttalade Högsta förvaltningsdomstolen att omfattningen och varaktigheten av de påfrestningar som förekommit i arbetet måste värderas. Vidare hade den försäkrades fysiska och psykiska tillstånd och sårbarhet betydelse. Det tidsmässiga sambandet mellan exponeringen och besvärens uppkomst samt besvärens varaktighet var också av intresse liksom konkurrerande skadeorsaker.

I RÅ 2010 ref. 36 uttalade Högsta förvaltningsdomstolen vidare att värderingen av det medicinska underlaget i det enskilda ärendet får göras mot bakgrund av vad som kan utrönas i fråga om de hörda läkarnas kompetens och om underlaget för deras bedömningar.

Utredningen i målet

Anmälan om arbetsskada

I anmälan om arbetsskada som kom in till Försäkringskassan den 6 november 2002 anges den 27 september 2002 som den dag då skadan visat sig, den s.k. visandedagen. I anmälan beskrivs skadan ha orsakats av ”överbelastning vid installationsarbete” och ”arbete över axelhöjd” vilket medfört ”ihållande smärta i rygg, axlar och nacke”.

AAs arbetsuppgifter

I ett utlåtande den 31 mars 2009 från läkare vid Arbets- och miljömedicin, Universitetssjukhuset i Lund, beskrivs AA arbetsuppgifter på följande sätt.

Mellan 1998–sommaren 2003 anställd som elektriker på företaget Datainstallatören i Höllviken. Till arbetsuppgifterna hörde framför allt att

installera pumpstationer för kommunen. Skulle montera belysning, brytare och uttag, vilket sammanlagt tog cirka tre dagar per pumpstation. Då rören i pumpstationen redan var på plats var det svårt att ställa upp stegen på ett bra sätt och det var därför svårt att komma åt alla ställen där man skulle jobba. Fick hänga mycket åt sidan samtidigt som han stod på stegen både åt höger och vänster med bormaskinen i handen. Detta var mycket tungt i mycket krävande och olämpliga arbetsställningar.

Andra arbetsuppgifter var t.ex. att dra nätverk i skolor, dvs. att dra fram elektriska kablar till datorer till bänkarna i elevsalarna eller kontoren. Jobbade mycket i takhöjd speciellt när man drog kablarna mellan rummen. Detta betyder mycket arbete med armarna över axel- och huvudhöjd med verktyg i handen. Verktygen var bland annat elektrisk skruvdragare, bormaskin och stor slagbormaskin. Den stora slagbormaskinen vägde 15 kilo och användes för att borra i betong. Han jobbade även mycket nära golvet men mest i takhöjd.

En tredje arbetsuppgift var att bygga reservkraft där man drog mycket grova kablar. Detta betyder mycket håltagning i betong med den stora tunga (15 kilo) slagbormaskinen. Slagbormaskinen hölls nästan alltid över huvudet, vilket var mycket belastande för armar och nacke. Patienten fick alltid denna arbetsuppgift då man ansåg att han var den starkaste i gruppen. Det kunde hända att borren fastnade i betongen och hela maskinen snurrade runt och han var tvungen att hålla emot den snurrande maskinen samtidigt som han stod på stege.

Den händelse som inträffade i december 2001 beskrivs i Försäkringskassans utredning sålunda: AA skulle montera in kablar i taket på en sommarstuga. Han stod på en stege, hade kabeln över vänster axel, fattade om kabeln med händerna och drog denna framåt samtidigt som han vred överkroppen åt höger. Han hade före detta moment aldrig haft besvär från nacke och axlar men i detta ögonblick kände han att det "högg till motsvarande muskelfästet på femte revbenet vid vänster skulderblad".

AAs sjukdomsbesvär

AAs besvär består i smärttillstånd i främst vänster skulderparti, men även från andra delar av ryggen. Besvären diagnostiserades ursprungligen som myalgi, dvs. muskelvärk. Andra diagnoser har förekommit, t.ex. seninflammation.

Medicinska utlåtanden

I utlåtandet den 31 juli 2010 av *DD* uttalas bl.a. följande. Vid händelsen i december 2001 utsattes *AA*s vänstra arm, skuldra, trapeziusmuskel och bröstryggsmuskulatur för en kraftig tånjning som absorberade den högra sidans kraftutveckling när han drog loss elkabeln. Det är det tönjande, bromsande momentet som medför skada. Det torde inte råda någon tvekan om att den rörelse som *AA* beskrivit som ursprunglig händelse också kunnat åstadkomma en skada på serratus lateralis eller dess tillhörande nerv på vänster sida. *AA*s symtombild har varit enahanda efter olyckstillfället; en ömhet och smärta invid den inre kanten på skulderbladet ner mot skulderbladets spets på vänster sida. Man har också noterat viss rörelseinskränkning i vänster axelled samt spridning av smärtorna till nacken och axeln. Diagnostiken har dock varit så undermålig att stora delar av de undersökningsfynd som hade kunnat styrka händelseförloppet saknas. *AA*s beskrivning av händelseförloppet är trovärdig och det finns ett klart tidssamband. Han sökte inte för besvär i rörelseapparaten förrän efter olyckshändelsen. Även om diagnostiken är ofullständig talar övervägande skäl för att *AA*s tillstånd orsakats av det beskrivna olycksfallsliknande momentet. Det som beskrivits är en typisk situation där egen muskelkraft kan åstadkomma betydande skador på muskel, sena eller nerv. Därmed saknar diskussionen om exponeringstid respektive om arbetet varit statiskt eller varierat relevans. *DD* har i yttrandet den 4 november 2010 vidhållit sin uppfattning.

EE anför i yttrandena den 4 juli 2010 och den 24 oktober 2010 bl.a. följande. En olycksfallsliknande händelse beskrivs som utlöst besvären runt vänster skuldra. Därefter har *AA* haft svårt att återgå till arbetet som elektriker. De ergonomiska undersökningarna visar att arbetet kan vara skulderbelastande. Det våld som har inträffat är av en typ som kan ge besvär och orsaka senskador i axel-skuldra. I detta fall finns stelhet i axeln konstaterad vid flertalet undersökningar. Inga besvär av denna typ fanns före olycksfallet. Sammantaget talar handlingarna för att en olycksfallsliknande händelse inträffat som orsakat axelbesvären och de sekundära myalgibesvären. Att förloppet blir långdraget är inte ovanligt. Någon annan förklaring till besvären finns inte.

Eftersom AA är född 1968 är det inte rimligt att bortförklara besvären som åldersdegenerativa.

FF gör följande bedömning i utlåtandet den 5 december 2010. AA har utvecklat kroniska muskelsmärter runt sin vänstra skuldra. Av den ergonomiska utredningen framkommer att hans arbete innefattat exponering för sådana moment som enligt den vetenskapliga litteraturen kan ge upphov till denna typ av besvär. Dessutom har han utsatts för ett olycksfallsliknande moment där det beskrivs ett ryck i axeln med efterföljande huggsmärta. Detta är en typisk skademekanism vid muskelbristning. Muskelbristningar uppstår ofta i samband med bromsande rörelser. En muskelbristning läker ofta på ett par veckor, upp till ett par månader, utan att lämna kvarstående besvär. Att besvären kvarstår under en längre tid är inte helt ovanligt inom idrottsmedicinen. De två olika belastningarna skulle var och en inte ha gett upphov till en skada. Tillsammans kan de dock ge upphov till en skada med långvariga muskelbesvär. Övervägande skäl talar för ett samband mellan AAs arbete och hans kroniska vänstersidiga skulderbesvär.

GG anför i yttrandena den 11 oktober 2010 och den 10 januari 2011 bl.a. följande. Flera faktorer försvårar bedömningen av sambandets styrka. Dessa inkluderar 1) avsaknaden av specifik diagnos som kan relateras till ett olycksfallsliknande moment, 2) den långa latenstiden innan den försäkrade sökte vård, 3) varierande klinisk bild som beskrivs i underlaget, 4) den flerlokaliserade besvärsbilden är svår att knyta till ett specifikt belastande moment i arbetslivet och 5) avsaknad av både påvisbara strukturella förändringar från axeln och tydliga undersökningsfynd talar emot samband mellan exponering i arbetslivet och AAs nuvarande besvär. Det vetenskapliga underlagets styrka är svagt eller otillräckligt för ett samband mellan beskriven exponering och den besvärsbild AA har i dag. Den olycksfallsliknande händelsen från 2001 är i dag inte den väsentligaste faktorn för den i underlaget beskrivna besvärsbilden.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Högsta förvaltningsdomstolen anser att det föreligger sådana skäl att parterna bör tillåtas att här åberopa den nya bevisningen.

Avgörande för vilken lydelse av LAF som ska tillämpas är när en anmäld skada har inträffat. Vid olycksfall är det oftast enkelt att fastställa vilken dag skadan har inträffat. Skada till följd av annat än olycksfall ansågs enligt 2 kap. 4 § LAF ha inträffat den dag då skadan visade sig. Underinstanserna har ansett att AAs skada visade sig i september 2002 när han först sökte läkare för sina besvär.

Den fråga som först ska prövas är om den händelse som inträffade i december 2001 ska betraktas som ett olycksfall i arbetsskadelagstiftningens mening. Om så är fallet har skadan inträffat i december 2001 och den äldre bevisregeln är tillämplig. Annars är den bevisregel som trädde i kraft den 1 juli 2002 tillämplig.

Begreppet olycksfall definieras inte i lagtexten. I äldre praxis har ett olycksfall ansetts föreligga om den händelse som föregått skadan varit plötslig eller relativt kortvarig och i viss mån ovanlig och oförutsedd (FÖD 1984:21, 1987:28, 1988:16, 1988:36, Mia Carlsson, Arbetsskada, 2008, s. 189 ff.). Högsta förvaltningsdomstolen finner inte anledning att ifrågasätta att AA i december 2001 skadade sig på det sätt han uppgett även om händelsen inte finns beskriven i arbetsskadeanmälan. AA stod vid det aktuella tillfället på en stege och var sysselsatt med att dra fram elkablar under ett tak när han kände att det högg till i vänster skulderblad. Det beskrivna händelseförloppet innehåller inte något ovanligt eller oförutsett moment på ett sådant sätt att det kan anses ha utgjort ett olycksfall. Målet gäller alltså frågan om AAs skada är en följd av annan skadlig inverkan i arbetet. Det finns inte skäl att ifrågasätta uppgiften om att den visade sig den dag som angetts i anmälan om arbetsskada, dvs. i september 2002. Målet ska därför prövas enligt 2 kap. 1 § LAF i dess lydelse fr.o.m. den 1 juli 2002.

Den skadliga inverkan som AA åberopat är arbetsställningar i arbetet som elektriker i kombination med händelsen i december 2001. I målet föreligger yttranden från åtta olika läkare som alla är specialister i ortopedi samt ett utlåtande från läkare vid Arbets- och miljömedicin vid Universitetssjukhuset i Lund.

I förarbetena till 2002 års reglering har, som framgått, uttalats att frågan om det föreligger en arbetsskada ska avgöras genom en helhetsbedömning. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att utgångspunkten för bedömningen är om det funnits någon faktor i arbetsmiljön som kunnat ge upphov till skadan. Med denna utgångspunkt ska den fortsatta prövningen avse frågan om sambandet i det individuella fallet. Omständigheter som då bör beaktas är bl.a. i vilken omfattning liksom med vilken intensitet och varaktighet som den försäkrade utsatts för den skadliga faktorn, den försäkrades tidigare hälsotillstånd, om konkurrerande eller samverkande skadeorsaker kan påvisas samt hur sjukdomsförloppet utvecklats.

HH, CC och GG anser att de belastande momenten i arbetet endast förekommit intermittent och att arbetet i övrigt varit rörligt och varierat. De anser dessutom att exponeringstiden, 3–4 år i elektrikeryrket, varit för kort. II och läkarna vid Arbets- och miljömedicin anser däremot att exponeringen för skadliga faktorer i arbetet varit tillräcklig för att ge upphov till besvären. JJ, DD, EE och FF fäster samtliga stor vikt vid den olycksfallsliknande händelsen i december 2001 vilken enligt deras uppfattning utlöste besvären. Enligt FF läker en muskelbristning som den aktuella ofta ut inom en kort tid men i detta fall har besvären underhållits av fortsatt arbete i belastande arbetsställningar. De två formerna av exponering skulle var för sig inte vara tillräcklig för att åstadkomma den aktuella skadan men tillsammans kan de ge upphov till långvariga muskelbesvär. Med hänsyn till den utlösande händelsen har den förhållandevis korta exponeringstiden mindre eller, enligt DD, till och med ingen, betydelse.

Mål nr
7217-09

Till stöd för sin uppfattning att kunskapsläget på området är osäkert hänvisar HH, CC och GG till GGs uppsats *Skulderbesvär och arbete* i skriften *Arbete och besvär i rörelseorganen, En vetenskaplig värdering av frågor om samband* (Arbete och hälsa 2001:12, 2 uppl.). Beträffande ospecifika skulderbesvär (myalgi) anges där sammanfattningsvis följande (s. 137 f.). Det finns begränsade bevis för ett positivt samband mellan högrepitativt skulderbelastande arbete och ospecifika skulderbesvär. Vidare finns måttliga bevis för att repetitivt och statistiskt arbete med armarna mer än 60 grader abducerade är relaterade till ospecifik skuldersmärta. Enligt dessa läkares uppfattning talar AAs diagnos (myalgi) emot samband med arbetet. Flera av de andra läkarna som yttrat sig i målet anser däremot inte att diagnosen är ett argument emot samband.

I den nyss nämnda publikationen anges (s. 2) att följande skala har använts för att bedöma graden av vetenskaplig evidens, bevis, för eller emot ett undersökt samband:

- a) Starka evidens. Överensstämmande fynd i flera högkvalitativa kohort- och/eller fall/kontrollstudier.
- b) Måttligt starka evidens. Överensstämmande fynd i multipla kohort- och/eller fall/kontrollstudier varav åtminstone en studie är av hög kvalitet.
- c) Begränsade evidens. Fynd i en kohortstudie eller en fall/kontrollstudie eller överensstämmande fynd i flera tvärsnittsstudier av vilka åtminstone en är av hög kvalitet.
- d) Otillräckliga evidens. Det vetenskapliga underlaget tillåter inte en adekvat bedömning.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att det inte går att med säkerhet slå fast om det finns ett samband mellan AAs arbete och hans besvär. Detta krävs inte heller, utan beviskravets styrka uttrycks i lagen med begreppet ”övervägande skäl”. I förarbeten har också framhållits att det inte krävs ”full vetenskaplig bevisning”.

De medicinska experterna har alla hög kompetens och de som har yttrat sig i Högsta förvaltningsdomstolen har haft tillgång till varandras utlåtanden. De har

alltså haft samma underlag för sin bedömning och alla redovisar ingående argumenten för sin uppfattning och flera bemöter varandra.

AAs arbetsuppgifter i arbetet som elektriker är väl beskrivna i utlåtandet från läkarna vid Arbets- och miljömedicin. Det synes råda enighet bland specialisterna om att hans arbete innehållit skadliga moment. Överensstämmande fynd i flera studier, varav åtminstone en är av hög kvalitet, talar för ett samband mellan repetitivt och statiskt arbete med armarna i sådana lägen som förekommit i AAs arbete och ospecifik skuldersmärta. De bevis som finns för samband mellan högrepetitivt skulderbelastande arbete och sådana besvär är dock begränsade.

Den oenighet som finns mellan specialisterna rör huvudsakligen frågan om de skadliga momenten varit av sådan omfattning, intensitet och varaktighet att de kunnat förorsaka AAs kroniska besvär. De har dessutom skilda uppfattningar i frågan om exponeringstiden varit för kort.

Av betydelse för bedömningen är att flera läkare ansett att händelsen i december 2001 varit en utlösande faktor som orsakat besvären tillsammans med repetitivt och statiskt arbete av skulderbelastande slag. Det har i målet inte ifrågasatts att denna händelse inträffat och haft i vart fall de omedelbara effekter som AA redovisat. AA har inte heller, såvitt kommit fram, före december 2001 haft besvär av nu aktuell art. Vidare har Försäkringskassan inte anfört att det finns konkurrerande eller samverkande skadeorsaker, vare sig till följd av åldersdegenerativa faktorer eller av annat slag. Utredningen ger också stöd för att AAs beskrivning av hur besvären utvecklats efter december 2001 är sannolik, vilket skulle innebära att det finns ett tidsmässigt samband mellan arbetet och besvären.

Högsta förvaltningsdomstolen finner mot denna bakgrund att övervägande skäl talar för samband mellan AAs arbete och hans besvär. De ska därför godkännas som arbetsskada.

Mål nr
7217-09

Det bör ankomma på Försäkringskassan att pröva om AA uppfyller övriga förutsättningar för rätt till livränta.

Mats Melin

Lennart Hamberg
Skiljaktig mening

Anna-Karin Lundin

Annika Brickman
Skiljaktig mening

Helena Jäderblom

Emma Rönström
Föredragande justitiesekreterare

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Lennart Hamberg och Annika Brickman är skiljaktiga och anser att överklagandet ska avslås. De anför följande.

Vi konstaterar att det inte går att med säkerhet slå fast ett samband mellan AAs arbete och hans besvär. Som majoriteten anført krävs detta inte heller för att besvären ska anses arbetsrelaterade, utan beviskravets styrka uttrycks i lagen med begreppet ”övervägande skäl”. I förarbeten har detta angetts innebära att om det i ärendet finns skäl som talar både för och emot så måste det för bifall framstå som mer sannolikt att skadan har uppkommit till följd av skadlig inverkan än att den inte har gjort det.

De specialister som redovisat uppfattningen att något samband mellan AAs besvär och hans arbete inte kunnat styrkas har bl.a. åberopat en vetenskaplig uppsats enligt vilken de bevis som finns för samband mellan elektrikeryrket och ospecifika skulderbesvär är begränsade och måttliga. Dessa specialister har vidare hänvisat till den relativt korta exponeringstiden samt till att AAs arbete varierat.

De specialister som däremot anser sambandet klarlagt hänför sig särskilt till den händelse som inträffat i december 2001. Händelsen kan enligt utlåtandena ha utgjort en utlösande faktor som tillsammans med ett repetitivt och statiskt arbete i tiden därefter orsakat besvärerna. Specialisterna anser att AAs beskrivning av hur besvärerna utvecklats efter december 2001 framstår som sannolik, vilket innebär att det skulle finnas ett tidsmässigt samband mellan arbetet och besvärerna.

Vid den sammanvägning av olika faktorer som ska göras finner vi att det är svårt att tillägga händelsen i december 2001 någon avgörande betydelse för bedömningen. Händelsen föranledde inga omedelbara åtgärder och de närmare omständigheterna har inte klarlagts. Fråga är då om det som i övrigt framkommit om AAs besvär och hans arbetsförhållanden tillåter slutsatsen att det finns övervägande skäl för ett samband mellan besvärerna och arbetet.

För ett sådant samband kan anses tala att AA, såvitt kommit fram, inte tidigare haft besvär av samma eller liknande slag. Några uppgifter om möjliga konkurrerande skadeorsaker föreligger inte heller i utredningen. Utredningen ger också stöd för att ett repetitivt och statiskt arbete av det slag som AA tidvis utfört kan relateras till skuldersmärta. Mot ett samband talar dock, som vissa av specialisterna framhåller, att AAs arbete även om det innehållit ansträngande och skadliga moment ändå varit varierat och pågått relativt kort tid. Möjliga konkurrerande skadeorsaker har som nämnts visserligen inte framkommit, men besvärerna synes å andra sidan vara av ett slag som är relativt vanligt förekommande. Beskrivningen av de besvär AA drabbats av är därtill något oprecis. Allt sammantaget finner vi att övervägande skäl inte kan anses tala för ett

Mål nr
7217-09

samband mellan AAs arbete och hans besvär. De kan därför inte godkännas som arbetsskada och enligt vår mening ska överklagandet avslås.

Avd. I

Föredraget 2011-03-23